

Tonći Ćićerić

## Solinsko pučko pjevanje kao predmet melografskoga interesa u prvoj polovini 20. stoljeća

Tonći Ćićerić  
HR, 21210 Solin  
Tuđmanova 10/III

Namjera ovoga rada je ukazati na prisutnost interesa glazbenih stručnjaka, muzikologa i folklorista, za vokalnu folklornu glazbenu praksu solinskoga stanovništva u prvoj polovini 20. stoljeća. U radu su kronološkim slijedom nabrojena četvorica melografa koji su u svojim istraživačkim pothvatima obuhvatili područje Solina, gdje su u radu s kazivačima – neposrednim sudionicima pučkoga pjevanja na tom području, zapisali zamjetan broj napjeva. Na ovom je mjestu u prvom redu dan pregled predmetne glazbene građe, prikupljane u razdoblju od pedesetak godina, a zatim su apostrofirane njezine osnovne glazbene i izvanglazbene značajke te je istovremeno postavljena u današnji kulturno-glazbeni kontekst.

Ključne riječi: Solin, Vladoje Bersa, Božidar Širola, Antonin Zaninović, Antun Dobronić, melografska djelatnost, vokalna folklorna glazba, pučko pjevanje

UDK: 783.65(497.5 Solin)

Izvorni znanstveni članak  
Primljeno: 8. lipnja 2012.

### 1. Nastanak interesa za narodnu kulturu u Dalmaciji

Interes raznih putopisaca i znanstvenika za narodnu kulturu dalmatinskoga stanovništva odavno je prisutan. Mnogi su putnici i namjernici, zalazeći u dotad nepoznate ruralne sredine, posebice na širokom prostoru Dalmatinske zagore, u narodnoj kulturi ovdašnjega življa nalazili nešto njima dotad nepoznato, pomalo egzotično i mistično, što ih je istinski oduševljavalo. Prvi ozbiljniji istraživači narodnoga života dalmatinskoga stanovništva koji se javljaju u 18. stoljeću, u ozračju prosvjetiteljstva pišu o tom narodu kojega smatraju prilično zaostalim i samim time jako bliskim prirodi i iskonskim vrijednostima čovjekova života, što se savršeno uklapalo u europsku filozofsku misao tog vremena.<sup>1</sup> Ti istraživači pokazuju zanimanje za sve segmente ljudskoga života, a pogotovo za čitav niz vrlo živih i nadasve živopisnih narodnih običaja koji su bili sastavni dio tadašnje svakodnevice. Nedjeljiv dio te svakodnevice svakako je i narodni glazbeni izraz, koji

nije ostao nezapažen prilikom spomenutih istraživačkih pohoda, iako u pravilu nije bio glavni predmet interesa.

Tako ćemo u knjizi *Viaggio in Dalmazia*, mletačkoga putopisca Alberta Fortisa, objavljenoj u Veneciji godine 1774., književnom djelu koje je u vrijeme svog nastanka u europskim znanstvenim i umjetničkim krugovima izazvalo ogroman interes za narodni život i običaje u Dalmaciji i uvjetovalo pojavu tzv. morlakizma u europskim književnostima, naslonjenima na rusovsko poimanje povratka prirodi,<sup>2</sup> naći i posebno poglavlje koje govori o folklornoj glazbi, pjesništvu, plesovima i igrama Morlaka<sup>3</sup> te vrlo vrijedan prijevod narodnoga epa o Hasanaginici.<sup>4</sup> Interes za narodno glazbeno stvaralaštvo pokazuje i Fortisov suvremenik i osobni prijatelj, splitski polihistor Julije Bajamonti, koji se uz izraženi osjećaj za etnološke i etnografske teme bavio i melografskim radom.<sup>5</sup>

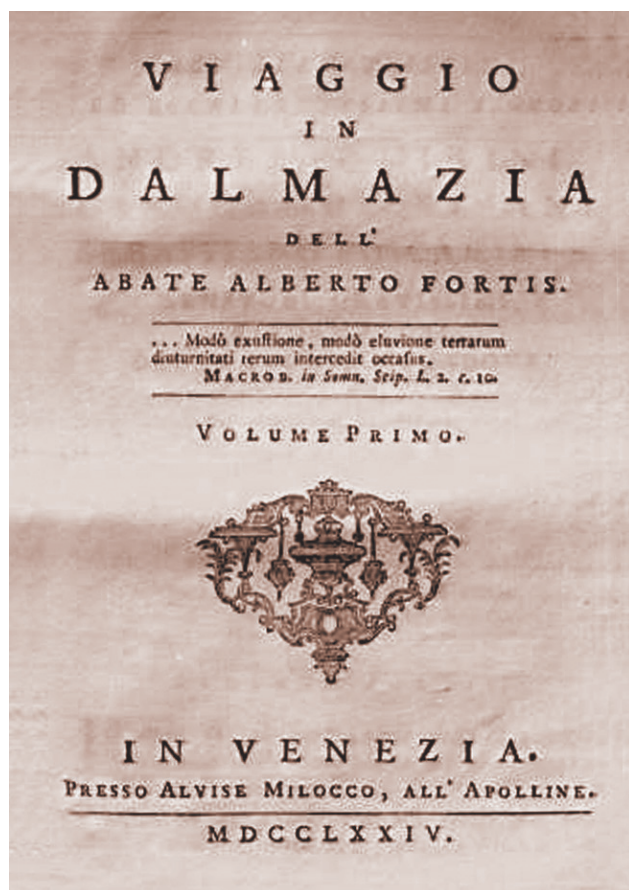
1 J. Bratulić 2004, str. IX.

2 Isto.

3 Morlaci je u to vrijeme uvriježen naziv za stanovnike Dalmatinske zagore, od tal. *morlacchi*, *murlachi*.

4 A. Fortis 2004, str. 57-60, 64-69.

5 J. Vince-Pallua 1996, str. 220-231; M. Grgić 1996, str. 107-109.



Slika 1.  
Naslovnica djela *Viaggio in Dalmazia* Alberta Fortisa iz 1774.

U 19. stoljeću, vremenu zadojenom romantičarskom strašću prema egzotičnim mjestima i iluzijama o primitivnim ljudima koji žive iskonskim arkadijskim životom, i dalje živi interes za narodno stvaralaštvo u Dalmaciji. Impulsi i poticaji za nova istraživanja sve više dolaze iz Beča, političkoga i kulturnoga središta Habsburške Monarhije, a neki od potaknutih projekata su vrlo visoko institucionalizirani. Godine 1819. predsjednik bečkoga Filharmonijskog društva Landgraf de Fürstenberg, posredstvom Dvorske kancelarije, traži od dalmatinskoga gubernija u Zadru da sakupi podatke o melodijama svjetovnih i crkvenih pjesama te narodnih plesova koje se običavaju izvoditi kod dalmatinskoga puka.<sup>6</sup> Iako se iz povratnih izvještaja upućenih prema Beču dade zaključiti da ovaj pokušaj

sabiranja folklorne glazbene građe iz raznoraznih razloga nije dao vrjedniji rezultata,<sup>7</sup> samo postojanje inicijative za takav pothvat dovoljno govori u prilog tvrdnji o prisutnosti velikoga interesa za dalmatinsko narodno stvaralaštvo od strane bečkoga »visokog društva«.

Engleski putopisac Sir John Gardner Wilkinson obilazio je godine 1844. Dalmaciju, Crnu Goru i Hercegovinu. Tijekom tih putovanja, koja je opisao u opsežnom putopisu,<sup>8</sup> posjetio je i Solin tijekom blagdana Male Gospe, gdje je promatrao kolo koje na sajmu plešu Morlaci. O tome je zapisao: »Ples Morlaka je najzanimljiviji prizor na sajmu. (...) Oni ga nazivaju kolo jer se, poput većine njihovih narodnih plesova, pleše u krugu. (...) Korak je tvrd, kao u većini slavenskih plesova..., a glazba primitivna i ograničena na violinu s tri žice.«<sup>9</sup> Očito je da je pojmom »violina s tri žice« Wilkinson pokušao opisati gusle, njemu do tada vjerojatno nepoznat instrument, što potvrđuje i popratni



Slika 2.  
Sir John Gardner Wilkinson

6 J. Ravlić 1964, str. 301.

7 J. Ravlić 1964, str. 308.

8 A. Duplančić 2009, str. 3-4.

9 Wilkinsonova zapažanja donosim u vlastitom prijevodu. Usp. A. Duplančić 2009, str. 4.



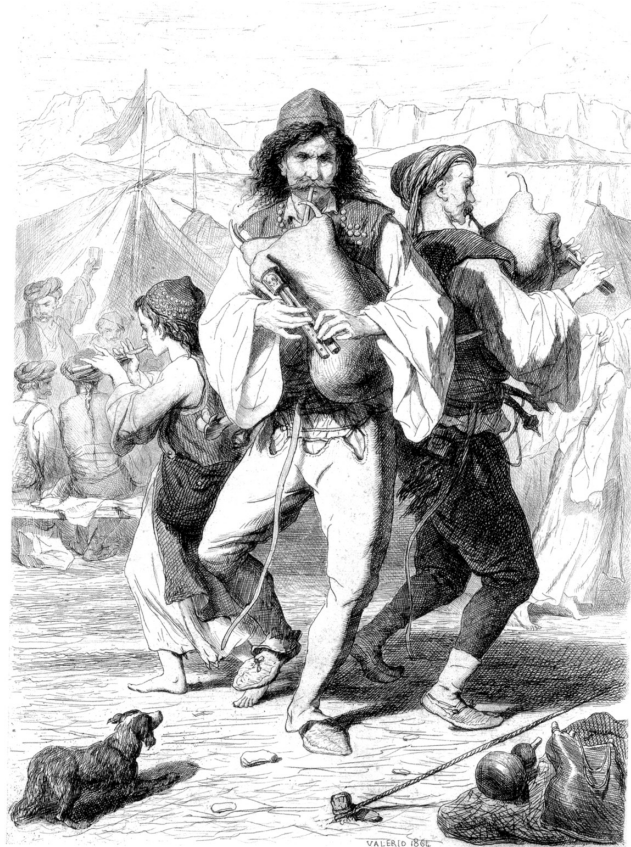


Slika 3.  
John Absolon: Kolo u Solinu

crtež slikara Johna Absolona, njegova suputnika, koji je likovno prikazao ono o čemu je Wilkinson pisao.<sup>10</sup>

Smatram nezaobilaznim u ovom slijedu ukazati i na jedan likovni prikaz narodne instrumentalne glazbene prakse, koji je, iako nije popraćen literarnim opisom, zbog svoje neposrednosti jako važan za nadopunjavanje opće slike o interesu za dalmatinsku tradicijsku kulturu toga vremena. To je djelo francuskog slikara i grafičara Théodorea Valerija, koji je tijekom 1851. ili 1852. posjetio Solin i tom prilikom izradio bakropis s prikazom trojice svirača, od kojih jedan svira dvostruke dipole (nalik dvojnica-ma), a dvojica sviraju dipole s mijehom (u narodu popularne pod nazivom »mišina«). U legendi ispod crteža je navedeno kako se radi o morlačkim glazbenicima u Solinu (*Musiciens Morlaques. Salone*).<sup>11</sup>

Nekoliko desetljeća kasnije o folklornoj glazbenoj praksi dalmatinskoga stanovništva u svom putopisu pod naslovom *Les bords de l'Adriatique et le Montenegro*, objavljenom u Parizu godine 1878., u više navrata piše i francuski putopisac Charles Yriarte.<sup>12</sup> Nama su osobito važni njegovi opisi narodnoga plesa – kola i pjevanja uz gusle, koje je zapazio tijekom sudjelovanja na solinskom sajmu prigodom blagdana Male Gospe, a koji se podudaraju i s nešto starijim Wilkinsonovim opisom: »Sve se odvija uz pomalo bučno i vrlo neskladno pjevanje, uz neobične plesove i zanimljive recitative koje prate gusle.(...) Tu sam prvi



Slika 4.  
Théodore Valerio: Musiciens Morlaques. Salone

10 Usp. A. Duplančić 2009, str. 3-4.

11 A. Duplančić 2009, str. 4-5.

12 C. Yriarte 1999.



Slika 5.  
Charles Yriarte



Slika 6.  
Franjo Ksaver Kuhač



Slika 7.  
Ludvik Kuba

put vidio u punom zamahu kolo, narodni ples karakterističan za slavenske narode. (...) Lanac (kolo, op.a.) se skladno kreće i isprepliće, a igrači (plesaći, op.a.) daju ritam lupajući nogama o pod, uz pratnju jednolične, pomalo melankolične pjesme koja odiše posebnom draži.«<sup>13</sup> Iako se opisani narodni ples i način pjevanja odnose na praksu stanovnika Dalmatinske zagore, koji su se povodom sajmenih dana spuštali iz zaleđa u Solin, Yriarte navodi kako se »uvečer i stanovnici Solina priključuju zabavama seljaka koje zajedničkim imenom označavaju kao Morlake.«<sup>14</sup>

Svi dosad prikazani izvori iz kojih je moguće saznati ponešto o narodnom glazbenom izričaju dalmatinskoga stanovništva u širem smislu, a u užem smislu i tadašnjih Solinjana, nastali su pukom slučajnošću, tek kao rezultat interesa pojedinca. Taj je glazbeni izričaj bio usputna tema unutar njihovih opsežnijih radnji te je dotaknut samo u kratkim crtama, bez detaljnijih stručnih pojašnjenja, određen tek individualnim i subjektivnim doživljajem.

Krajem 19. stoljeća ponovno se javlja interes Beča za dalmatinsku narodnu umjetnost, potaknut kulturno-ideološkim zasadama bečke secesije, koja je narodno stvaralaštvo afirmirala kao novopronađenu estetsku vrijednost, i srednjoeuropskim romantičarskim stremljenjima koja su se oduševljavala narodnim stvaralačkim genijem.<sup>15</sup>

U skladu s tim, početkom devedesetih godina 19. stoljeća, u sklopu opsežne publikacije *Die Österreichisch – ungarische Monarchie in Wort und Bild*, dva se sveska posvećuju upravo Dalmaciji, predstavljenoj kroz tematska poglavlja o njezinu geografskom položaju, povijesti, gospodarskim prilikama, etnografiji, glazbi, literaturi i umjetnosti.<sup>16</sup> Ubrzo nakon izdanja na njemačkom jeziku, godine 1892. splitski nakladnik Maršić na hrvatskom jeziku objavljuje odlomke iz tih publikacija pod nazivom *Dalmacija. Iz djela Austro-Ugarska Monarhija opisana i ilustrovana*.<sup>17</sup> U spomenutoj se publikaciji hrvatski etnomuzikolog i glazbeni povjesničar Franjo Ksaver Kuhač pojavljuje kao autor poglavlja o glazbenim prilikama, u kojem, uz opise umjetničke glazbene djelatnosti u Dalmaciji, spominje i brojne momente iz područja dalmatinskoga narodnog glazbenog stvaralaštva, a posebno je važan njegov opis kolende: »Zadnji dan godine običaj je da po noći mladići kolendaju bolje i viđenije osobe u mjestu. Praćeni fenjerima, a gdje god i harmonikom dodju na određena vrata, zakucuju ili zazvone, pak jedan izpjeva zahvalnicu domaćinu one kuće.«<sup>18</sup>

Franjo Ksaver Kuhač je u razdoblju od godine 1878. do godine 1881. objavio četiri sveska svojih zapisa pod naslovom *Južno-slovenske narodne popievke*, a posthumno mu je godine 1941. objavljen i peti svezak. U tom je mo-

13 C. Yriarte 1999, str. 166-167.

14 C. Yriarte 1999, str. 167.

15 B. Vojnović-Traživuk 2006.

16 B. Vojnović-Traživuk 2006, str. 281.

17 I. Pederin 2004, str. 422.

18 F. K. Kuhač 1892, str. 183.



numentalnom melografskom djelu objavio 1600 zapisa narodnih napjeva svih Južnih Slavena, među kojima nalazimo i stotinjak zapisa s područja Dalmatinske zagore, priobalja i srednjodalmatinskih otoka. Međutim, među njima ne nalazimo ni jedan primjer iz Solina.<sup>19</sup>

Uz Kuhača dalmatinsko je narodno glazbeno stvaralaštvo zapisivao i proučavao i češki etnolog i folklorist Ludvik Kuba, tijekom stručnih putovanja Dalmacijom 1890. i 1892.<sup>20</sup> Kuba je od zapisa načinjenih na tim putovanjima godine 1893., u desetom svesku svoga opsežnog zbornika *Slovanstvo ve svých zpěvech*, objavio 61 napjev s dodanom klavirskom pratnjom, pod naslovom *Písně dalmatské*,<sup>21</sup> dok su njegovi rukopisi s ukupno 249 narodnih napjeva iz Dalmacije pohranjeni u Knjižnici Razreda za glazbenu umjetnost HAZU-a.<sup>22</sup> Opise glazbenih pojava i ostala zapažanja sa svojih stručnih putovanja Kuba je u nastavcima objavljivao u *Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena* od 1898. do 1899.<sup>23</sup> Ni među objavljenim Kubinim zapisima ne nalazimo primjere iz Solina.

U ovom su uvodnom poglavlju prikazani najvažniji autori, raznih profila i istraživačkih interesa, koji su se u svojim djelima više ili manje dotaknuli i narodnoga glazbenog stvaralaštva u Dalmaciji do početka 20. stoljeća. Solin je spomenut u putopisima Sira Johna Gardnera Wilkinsona i Charlesa Yriarte te na bakropisu Théodorea Valerija, ali ni u tim prigodama nije opisan glazbeni idiom solinskoga stanovništva, nego posjetitelja iz Dalmatinske zagore koji su pohodili Solin u sajmenim danima, iako je sigurno da je glazbena interakcija među njima bila neizbježna. Međutim, od početka 20. stoljeća prilike se počinju mijenjati. Solin i spontana glazbena praksa njegovih stanovnika u narednim će desetljećima, nakon razdoblja izoliranosti i zanemarenosti, postati vrlo zanimljiv predmet proučavanja mnogim istraživačima folklorne glazbe na širem dalmatinskom području.

## 2. Melografski rad Vladoja Berse

Prvo ozbiljno istraživanje kojemu je dalmatinsko narodno glazbeno stvaralaštvo bilo glavni predmet interesa je projekt *Das Volkslied in Österreich*, pokrenut od strane austro-ugarskoga Ministarstva za bogoštovlje i nastavu. Namjera istraživanja bila je prikupljanje građe za opsež-



Slika 8.  
Vladoje Bersa

no djelo o narodnoj vokalnoj folklornoj glazbi svih naroda tadašnje Monarhije. Hrvatski skladatelj i melograf Vladoje Bersa (Dubrovnik, 1864. – Zadar, 1927.) je u sklopu toga projekta, od rujna 1906. do kolovoza 1907., zapisivao pučke napjeve na području Dalmacije gdje je zapisao ukupno 496 napjeva.<sup>24</sup>

S obzirom na skori početak Prvoga svjetskog rata, u kojem je s europske političke scene zauvijek nestala moćna Austro-Ugarska Monarhija, projekt *Das Volkslied in Österreich* je prekinut i ubrzo zaboravljen, a Bersini rukopisi ostali neobjavljeni. Godine 1926. Bersa je, na nagovor brata Blagoja, poznatoga hrvatskog skladatelja, svoju Zbirku ponudio na tisak Jugoslavenskoj akademiji znatnosti i umjetnosti. Međutim, zbog nezadovoljstva s recenzentskim intervencijama, Bersa ubrzo povlači svoj rukopis te tako Zbirka za njegova života ostaje neobjavljena. Nakon Bersine smrti Akademija je ipak uvažila njegove primjedbe na prvotnu recenziju Zbirke te ju je odlučila objaviti u cijelosti, u skladu s njegovim uvjetima. Godine 1936. rukopisi su otkupljeni od Bersine udovice, a građa je objavljena godine 1944., u redakciji Božidara Širole i Vladoja Dukata, pod naslovom *Zbirka narodnih popieva-ka iz Dalmacije*.<sup>25</sup>

U Zbirci su objavljeni napjevi s 24 dalmatinska lokaliteta na kojima je Bersa radio, a među njima se nalazi i 16 napjeva zapisanih u Solinu, 25. rujna 1906., u radu s kazivačima

19 F. K. Kuhač 1878; F. K. Kuhač 1879; F. K. Kuhač 1880; F. K. Kuhač 1881; F. K. Kuhač 1941.

20 D. Franković 1983.

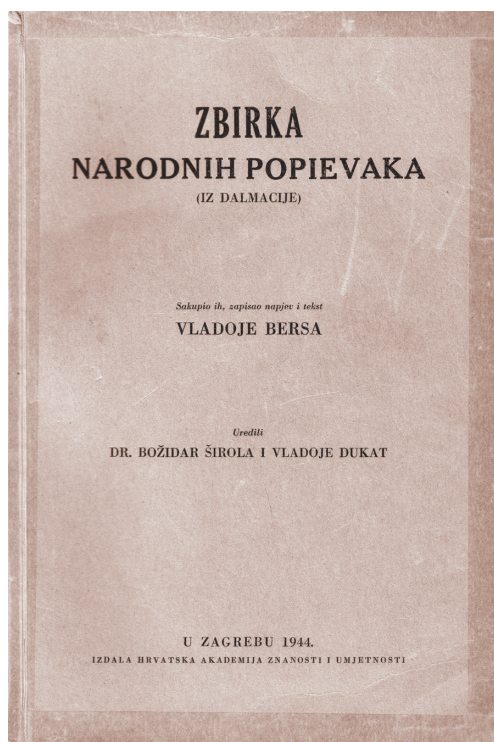
21 L. Kuba 1893.

22 D. Franković 1983.

23 L. Kuba 1898, str. 1-16, 167-168; L. Kuba 1899, str. 1-33, 161-168.

24 V. Bersa 1944.

25 V. Bersa 1944, str. 411-412.



Slika 9.  
Naslovna stranica Bersine Zbirke

Antom Ivićem i Kajom Mandićem.<sup>26</sup> Bersa je napjeve u Zbirci klasificirao prema njihovoj primjeni u životu i narodnim običajima kod kojih se izvode te ih podijelio u 17 tematskih skupina: 1. Vojničke, 2. Kolo, 3. Drugi plesovi, 4. Rodoljubne, 5. »Za žornima«, 6. Uspavanke, 7. Šaljive, 8. Svatovske, 9. Napitnice, 10. Žetelačke, 11. Kolende, 12. Crkvene, 13. Čobanske, 14. Djevojačke, 15. Ljubavne, 16. Junačke, 17. Razne.<sup>27</sup> Solinski su napjevi kategorizirani na sljedeći način: dva šaljiva napjeva, jedan kolendarski napjev, dva crkvena napjeva, dva djevojačka napjeva, tri ljubavna napjeva, pet raznih napjeva. Jedan je solinski napjev objavljen u dodatku,<sup>28</sup> dok je tekst još jednoga napjeva iznesen u bilješkama uz napjeve.<sup>29</sup>

U svojoj Zbirci Bersa navodi i biografske podatke o kazivačima s kojima je radio pa tako između ostaloga nalazimo zapisano da je kazivač Ante Ivić rođen u Solinu godine



Slika 10.  
Ante Ivić pok. Stipana

1874. od oca Stipana iz Vranjica i majke Ive, rođene Vidić iz Sinja. Pučku je školu učio u Solinu, u kojem je proveo ostatak života. U vrijeme nastanka zapisa slovio je za poznatoga solinskog trgovca i gostioničara. Bavio se preprodajom drvene građe, a sudjelovao je i u Prvom svjetskom ratu. Nije mnogo putovao. Dr. Božidar Širola je prilikom svoga revizijskog putovanja biografiju Ante Ivića dopunio podatkom o mjestu i datumu njegove smrti – Solin, 14. lipnja 1930. Bersa je po njegovu kazivanju zapisao 13 napjeva.<sup>30</sup>

U slučaju drugoga kazivača, Bersa je raspolagao s puno manje biografskih podataka pa tek šturo navodi da je kazivač Kajo Mandić, pok. Mate, iz Solina, po zanimanju težak, star 50 godina. Bersa je po njegovu kazivanju zapisao tri napjeva.<sup>31</sup>

U skladu sa svim iznesenim, donosim popis solinskih napjeva u Bersinoj zbirci;<sup>32</sup> šaljive popievke: *Ovdje j' jedna vila* (AI) [80.], *Jeo popo sira* (AI) [81.]; kolende: *Došli smo Vam kolendati* (AI) [117.]; crkvene popievke: *Gospodine pomiluj* (AI) [149.], *I na zemlji mir* (AI) [150.]; djevojačke popievke: *Sunce, misec, sjajne zvizde* (KM) [206.], *Šetnju šeta lipa Mare* (AI) [207.]; ljubavne popievke: *Sridu stabal u dubravi* (AI) [302.], *Zar češ, draga* (AI) [303.], *Jedno jutro prije zore* (KM)

26 V. Bersa 1944, str. 363.

27 V. Bersa 1944, str. 9-159.

28 V. Bersa 1944, dodatak VI.

29 V. Bersa 1944, str. 378-379. Taj tekst ne ubrajam u zbroj od 16 Bersinih zapisanih napjeva.

30 V. Bersa 1944, str. 339.

31 V. Bersa 1944, str. 341.

32 U oblim zagradama donosim inicijale kazivača pojedinoga napjeva; oznaka AI odnosi se na Antu Ivića, a oznaka KM na Kaju Mandića. U uglatim zagradama naveden je redni broj pod kojim je napjev objavljen u Bersinoj Zbirci.

[356.]; razne popievke: *Oj, more duboko* (KM) [413.], *Tri sam ljeta za tobom hodio* (AI) [414.], *Tiho je more* (AI) [415.], *Vozi-la se po moru galija* (AI) [416.], *Jesi li se Mar' udrila* (AI) [417.]; dodatak: *Neću pasa rad majčina glasa* (AI) [21.].

Bersa je u svojoj bilježnici također zapisao i varijantu teksta koja se pjevala po istom melodijskom predlošku kao i napjev *Ovdje j' jedna vila*, ali ju je iz nepoznatog razloga naknadno prekrižio i potom nije uvrstio u Zbirku.<sup>33</sup> S obzirom da je riječ o napjevu *Vilo, dvi jabuke*, koji se i danas rado pjeva među solinskim pučkim pjevačima,<sup>34</sup> smatram važnim ovdje ukazati i na ovaj podatak.

Kod svih solinskih napjeva u Zbirci Bersa je zapisao samo melodijsku liniju vodećega glasa, osim kod dva-ju napjeva ordinarija mise *Gospodine, pomiluj i l na zemlji mir ljudem*. U tim slučajevima donosi dvoglasni zapis jer je na taj način vjerojatno želio istaknuti višekratno pojavljivanje suzvučja čiste kvinte, poznate pod nazivom »šuplja kvinta«.<sup>35</sup> Takva je praksa vrlo česta u solinskom crkvenom pučkom pjevanju. Riječ je o relativno novijem stilu, koji nije vlastit dalmatinskoj tradicionalnoj vokalnoj glazbi – stil pjevanja »na bas« (stil kvintnih završetaka).<sup>36</sup>

Notni zapisi solinskih napjeva iz Bersine Zbirke nalaze se u Prilogu I., a cjeloviti zapisi tekstova napjeva u Prilogu II.

### 3. Vizitacija Božidara Širole

Božidar Širola (Žakanje, 1889. – Zagreb, 1956.), hrvatski skladatelj, muzikolog i etnomuzikolog, po nalogu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u ljetnim mjesecima 1936. i 1937. obilazi toponime na kojima je Bersa prikupljao napjeve za svoju Zbirku s ciljem utvrđivanja trenutnoga stanja glazbene građe koju je Bersa melografirao i eventualne korekcije ili nadopune njegovih zapisa. U pogovoru Bersine Zbirke Širola ističe kako je Bersa vrlo kvalitetno obavio svoj posao, našavši njegove zapise vrlo pouzdanima i u melodijskom i u ritamskom pogledu.<sup>37</sup> Također, Širola je ustvrdio kako je veliki broj napjeva i nakon tri desetljeća od nastanka Bersinih zapisa još uvijek vrlo aktualan u pučkoj glazbenoj praksi. Ipak, Bersi spočitava manje pouzdane zapise tekstova, smatrajući kako Bersa nije posvetio dovoljno pažnje detekciji pojedinih jezičnih ili dijalektalnih varijanti te da je



Slika 11.  
Božidar Širola

prihvatio tekstove koje su mu školovaniji kazivači namjerno iskrivili pretvaranjem čakavskih i ikavskih jezičnih sklopova u štokavske i ijekavske, nastojeći time istaknuti svoje obrazovanje.<sup>38</sup>

Širola je Bersi zamjerio i to što nije pažljivije birao kazivače jer je pribjegavao radu s onima koji su već bili odmakli od tradicionalnoga načina života ili su bili nešto obrazovaniji od običnoga seoskog puka. Očito je Bersi bilo praktičnije s njima raditi jer ih je mogao s manje opreza tražiti za neke ustupke, npr. da mu opetuju pjevanje ili ih eventualno prekidati, bez straha da im ne naruši koncentraciju i tako onemoguću nastavak pjevanja. Takav Bersin pristup se čini logičan jer nepovjerljivost seljana prema istraživaču, koji najčešće u njihovu zatvorenu sredinu dolazi kao potpuni stranac, nije rijedak slučaj. Međutim, Širola takve, uvjetno rečeno naprednije kazivače, ne smatra »prvotnim pjevačima« pa dodaje kako su putem njih napjevi u Bersinu Zbirku »ušli iz druge ruke«.<sup>39</sup>

### 4. Melografski rad Antonina Zaninovića

Dominikanac Antonin Zaninović (Velo Grablje na Hvaru, 1879. – Dubrovnik, 1973.), jedan od prvih hrvatski etnomuzikologa, objavio je velik broj radova u kojima je proučavao kolendarske i božićne napjeve s područja cijele Dalmacije,<sup>40</sup>

33 V. Bersa 1944, str. 378.

34 Ovaj napjev sam čuo od solinskih pučkih pjevača u više navrata, tijekom brojnih zajedničkih druženja, kada sam i sâm sudjelovao u pjevanju.

35 Podrobniju analizu ovih dvaju napjeva donosi rad Mirka Jankova u ovom časopisu, usp. M. Jankov 2012.

36 Usp. J. Bezić 1981; T. Čičerić, 2010, str. 153.

37 B. Širola 1944, str. 412.

38 Isto.

39 B. Širola 1937, str. 201.

40 M. Deanović 1973; J. A. Soldo 1991.



poglavito u časopisu za crkvenu glazbu *Sveta Cecilija* u kojem se prvi put javlja godine 1916. s člankom *Nekoliko božićnih napjeva iz Dalmacije*.<sup>41</sup> U *Svetoj Ceciliji* je dugi niz godina u nastavcima objavljivao zapise napjeva božićnoga ciklusa iz mjesta na dalmatinskoj obali, popunjavajući ih često novijim zapisima do kojih je dolazio obilazeći u više navrata te toponime u različitim vremenskim intervalima, ukazujući pritom na evoluciju i stvaranje novih varijanti pojedinih napjeva. Osim etnomuzikološkim radom, Zaninović se bavio i istraživanjem starije hrvatske književnosti kojoj je također posvetio nekoliko stručnih priloga.<sup>42</sup>

U sklopu spomenutih istraživanja pjesama božićnoga ciklusa u Dalmaciji Antonin Zaninović godine 1938. zapisuje i u *Svetoj Ceciliji* objavljuje dva solinska napjeva, kalendarški napjev *Lipa grana od orija* te napjev vezan uz blagdan Sveta tri kralja *Kad se Isus obrezova*.<sup>43</sup> Zaninović uz notne priloge donosi opsežan zapis tekstova napjeva i popis kazivača, ukazuje na neke melodijske varijante, iznosi nekoliko natuknica o načinu i kontekstu izvođenja tih napjeva te se ukratko osvrće na sadržajnu komponentu tekstova, nastojeći razjasniti neke sadržajne elemente koje on smatra specifičnima upravo za Solin.

Zaninović opisuje vrijeme u kojem Solinjani kolendaju i kaže da se to prakticira na Božić, dva susjedna blagdana (vjerojatno misli na Sv. Stjepana i Sv. Ivana) te na Mlado ljeto i Vodokršće. Solinjani kolendaju u skupinama od pet do dvadeset, a ponekad i više, odraslih muškaraca i to na vratima onih domaćina za koje znaju da će ih primiti u kuću. Tu se najčešće radilo o rodbini i vrlo bliskim prijateljima. Kolendaju i dječaci, ali samo po kućama u svom susjedstvu.

Nadalje, Zaninović piše kako odrasli kolendari pjevaju dvoglasno (pretpostavljam da se to pjevanje odvijalo u paralelnim tercama), a kad ih ima veći broj pjevaju i troglasno (vodećim glasovima koji se kreću u paralelnim tercama vjerojatno se pridruživao treći glas – bas, koji se zastavljao na temeljnim tonovima osnovnih harmonijskih funkcija i samim time imao nešto manje razvijenu dionicu). O načinu pjevanja djece Zaninović ništa ne govori, ali možemo vjerovati da su pjevali jednoglasno.<sup>44</sup>

Zanimljivo je i Zaninovićevo promišljanje o pjesničkim slikama skrivenima u stihovima kolende, u čemu se otkriva i njegov spomenuti interes za književnost. Očito je



Slika 12.  
Antonin Zaninović



Slika 13.  
Naslovna stranica časopisa *Sveta Cecilija* 6/1938.

41 Usp. A. Zaninović 1916.

42 B. Gušić 1975.

43 A. Zaninović 1938.

44 Ovu tvrdnju temeljim i na nekim vlastitim istraživanjima. Naime Davorka Dude, udana Stojanović, rođena 1929. u Solinu, sjeća se dječjih kolendi iz svoga djetinjstva koje su se pjevale jednostavnim napjevom i »svi u jedan glas«. S obzirom da se vrijeme o kojem mi je ona kazivala podudara s vremenom Zaninovićevih zapisa (ona je 1938. imala devet godina), s pravom možemo pretpostaviti da su djeca pjevala jednoglasno.





Li-pa gra-na od o-ri-ja, li-pa gra-na od o-ri-ja,  
 Fa-ljen I-sus i Ma-ri-ja, fa-ljen I-sus i Ma-ri-ja!

Uprav smo vam kući došli,  
 Z bande puta nismo zašli,

Na poštena ova vrata  
 U don Mate kao u brata.

Kad ispjevaju ove uvodne stihove, podijele se u dva zbora, pa pozdravljaju redom domaćina i ostale članove u kući. Svaki stih, što ga prvi zbor ispjeva, drugi zbor ponavlja.



Do-bar ve-čer Bog da', do-bar ve-čer Bog da'!

Vrime ga je zvati  
 I našem don Mati  
 Razgovore dati.

Slika 14.

Faksimil zapisa solinske kolende objavljenog u *Svetoj Ceciliji* 6/1938.



Li-pa gra-na od o-ri-ja, li-pa gra-na od o-ri-ja.

Slika 15.

Faksimil zapisa druge varijante napjeva solinske kolende, *Sveta Cecilija* 6/1938.

da neke stihove kolende smatra pjesnički manje vrijedni-ma. Iako to eksplicitno ne naglašava, to se daje zaključiti iz primjedbe kako »imade ondje stihova koji su tu samo radi sroka«. <sup>45</sup> Također iznosi i jednu zanimljivu poveznicu s povijesnim okolnostima u kojima se solinsko stanovništvo nalazilo niz godina pa spominje kako neki stihovi kolende (*Pred kućom vam zelen bor, / Za nj privezan vranac konj, / Na njem N.N. mlad junak, / U ruci mu buzdovan, / A u drugom bojno koplje, / S kim će Turcim' kosti bosti.*) Solinjane podsjećaju na vremena prije oslobođenja Klisa od Turaka godine 1648., kad su »imali u blizini Turčina i od njegova zuluma mnogo trpjeli«. <sup>46</sup>

Na Mlado ljetu i Vodokršće uz pjevanje kolende, Solinjani pjevaju i napjev *Kad se Isus obrezova*. <sup>47</sup> Zaninović navodi kako se ovaj napjev pjeva po istoj melodiji kao i kolendarski napjevi i napominje kako nije najbolje sačuvan. Usputno, Zaninović analizira tekst napjeva i zaključuje kako je u pjesmi dominantan motiv nestanka božićne zvijezde zbog sumnje kralja Baldasara (Baltazara) u istinitost nagovještaja Kristova rođenja, inače nepoznat u pučkom pjesništvu s ovom tematikom te ga smatra solinskom iznimkom. Iako nije utemeljen na evanđeoskom pripovijedanju događaja vezanih za poklonstvo kraljeva, Zaninović ga ipak smatra vjerski vrlo poučnim. <sup>48</sup>

45 A. Zaninović 1938, str. 182.

46 Isto.

47 A. Zaninović 1938, str. 183.

48 Isto.

Kad se Isus obrezova,  
Tri su kralja za to čula,  
I pojdoše do Betlema,  
Do Betlema, bila grada.  
Onda im se zvizda kaza  
I pred njima jasno siva.  
Kad su došli na pô puta,  
Neki o zlu pomisliše,

I s Marijom Divicom  
I s nebeskom Cesaricom.

Kralj Baldasar prvi biše,  
Onda im se zvizda sakri.  
Svi padnimo na kolina  
I molimo Gospodina,  
Da nam dade svoju kripost.  
I ozgor nam pošlje svitlost.  
Opet im se zvizda kaza  
I pred njima jasno siva.

A sad, Bože, budi hvaljen  
S Marijom Divom uvijek. Amen.

Do Betlema, bila grada,  
Triput ih je obigrala,  
A četvrti u grad ušla.  
Zvizda stala, blizu slava!  
Blagodare otvoriše,  
Isusu se pokloniše,  
Tamnjanom ga pokadiše,  
S Josipom se pozdraviše

Slika 16.

Faksimil zapisa teksta napjeva *Kad se Isus obrezova*, Sveta Cecilija 6/1938.

Zaninović bilježi kako je zapise izradio »prema pjevanju crkvenih pjevača«<sup>49</sup> te ih redom nabroja: Marko Milašić, Marin Kljaković, Duje i Marin Barišić, Kajo Jaić, Ljubimir Vučićić i velečasni dr. Lovre Katić. Proučavajući i komparirajući u više navrata različite popise solinskih pučkih crkvenih pjevača,<sup>50</sup> zapazio sam kod Zaninovića neke pogreške pri pisanju imena kazivača, pa ću na ovom mjestu iznijeti ispravke tih zapisa i za svakoga od njih naznačiti puno ime i prezime te obiteljski nadimak: Marko Milašić je

Marko Milišić (Šalinov), Marin Kljaković je Marin Kljaković Šantić (Čabo), Duje Barišić je Dujko Barišić (Gujinov), Marin Barišić također nosi obiteljski nadimak Gujinov, Kajo Jaić je Kajo Jajić (Bilin), Ljubimir Vučićić je Ljubomir Vučićić (Mađar). Velečasni dr. Lovre Katić je poznati hrvatski povjesničar i svećenik, rodom Solinjanin, rođen u Solinu 1887., umro u Solinu 1961. Zaninović u svom radu posebno ističe pjevača Kaja Jajića (Bilina) koji mu je zapisao tekstove obaju napjeva.<sup>51</sup>



Slika 17.

*Solinski crkveni pučki pjevači tridesetih godina 20. stoljeća*

49 A. Zaninović 1938, str. 183.

50 Usp. M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 173-174.

51 A. Zaninović 1938, str. 183.

Vrlo vrijednim smatram i Zaninovićevo zapažanje o antifonijskom načinu pjevanja kolende, u narodu zvano »na dvi bande« ili »na dvi strane«. Takva praksa predstavlja neposredan utjecaj crkvenoga glagoljaškoga pjevanja na svjetovnu vokalnu folklornu tradiciju, što i nije neobično s obzirom da su u ovom slučaju protagonisti i jednoga i drugoga pjevanja isti pučki pjevači. Zaninović tako spominje kako se, nakon pjevanja uvodnoga dijela kolende, pjevači podjele u dva zbora pa pozdravljaju redom domaćina i ostale ukućane te dodaje kako »svaki stih, što ga prvi zbor ispjeva, drugi zbor ponavlja«.<sup>52</sup>

### 5. Melografski rad Antuna Dobronića

Antun Dobronić (Jelsa, 1878. – Zagreb, 1955.), istaknuti hrvatski skladatelj i glazbeni pisac, ideolog nacionalnoga smjera u hrvatskoj glazbi u prvoj polovini 20. stoljeća, u svom je djelovanju važno mjesto posvetio proučavanju narodne glazbe na području bivše Jugoslavije, s posebnim interesom za dalmatinski glazbeni folklor, primorske i dinarske provenijencije. Rezultate svojih istraživanja objavljivao je u brojnim znanstvenim člancima, studijama, kritikama i polemikama, u kojima je pokazao naglašen smisao za uočavanje tvorbenih elemenata i latentnih zakonitosti u narodnoj glazbi.<sup>53</sup>

Neposredno nakon završetka Drugoga svjetskog rata Etnografski muzej u Zagrebu, na inicijativu muzikologa dr. Vinka Žganeca, za potrebe muzejske istraživačke djelatnosti pokreće projekt sabiranja folklorne glazbene građe u Hrvatskoj te daje nalog Antunu Dobroniću za prikupljanje napjeva na području Split – Kaštela – Trogir.<sup>54</sup> Dobronić je terenska istraživanja na tom geografskom prostoru obavio u prosincu 1947., a izvještaj o tome je Muzeju podnio u veljači 1948.<sup>55</sup> Njegova zbirka napjeva s navedenog geografskog područja, pod nazivom *Zbirka pučkih popijevaka s područja Split – Kaštela – Trogir*, zajedno sa Stručnim izvještajem, pohranjena je u arhivu Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, kojemu je pripala diobom arhivske građe nakon što se Institut odvojio od Etnografskoga muzeja. Zbirka do danas nije objavljena u cijelosti.<sup>56</sup>

U Zbirci je zapisan ukupno 231 napjev, a među njima nalazimo i određen broj napjeva koje je Dobronić zapisao za svojih boravaka u Solinu 7. i 14. prosinca 1947. Dobro-



Slika 18.  
Antun Dobronić



Slika 19.  
Don Lovre Katić (Vjekoslav Parać, ulje na platnu, oko 1939.)

52 A. Zaninović 1938, str. 182.

53 K. Kovačević 1984, str. 196-199.

54 A. Dobronić 1947.

55 A. Dobronić 1948.

56 Pristup rukopisu Dobronićeve Zbirke, pohranjenom u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, prijateljskom mi je susretljivošću omogućio mr. sc. Joško Čaleta, na čemu mu još jednom ističem zahvalnost.



nić je zapise načinio po kazivanjima svećenika don Lovre Katića, za kojega navodi da je rukovodilac muzeja<sup>57</sup> i da je star 66 godina, te mjesnoga brijača Kaja Podruga, pok. Stjepana, za kojeg navodi da ima 58 godina.<sup>58</sup>

Od ukupno 13 zapisa napjeva iz Solina u ovoj Zbirci, njih 11 pripada provenijenciji glagoljaškog pjevanja, dok su samo dva napjeva profane provenijencije. Međutim, i tu se radi o napjevima koji su na neki način bliski s vjerskim, odnosno crkvenim običajima; prvi je zapis solinske kolende pod naslovom *Dobra večer Bog dâ* [3906/294]<sup>59</sup>, a drugi dječja pjesma koja se izvodila prilikom blagoslova kuća na Vodokršće (pučki naziv za blagdan Sveta tri kralja), pod naslovom *Tri su kralja idrila* [3940/328].

Glagoljaški napjevi koje je Dobronić zapisao su dijelovi misnoga ordinarija, *Slava (I na zemlji mir)* [4057/445] i *Vjeronvanje (Oca svemogućega)* [4056/444], otpusna pjesma *Budi hvaljeno po sve vrime* [4022/410], mrtvački psalam i antifona *Kralju komu svaka žive* [4018/406], himan s božićne jutrenje *Isuse, svih Spasitelju* [4058/446], poslanica *Štenje knjige bl. Pavla apostola Filipljanima* [4061/449], himan *Slava ti i hvala i čast* [4020/408] koji se izvodi na Cvjetnicu, napjev Pasije (*Muka Gospodina našega Isukrsta*) [4021/409], korizmeni napjev *Ja se kajem* (dvije varijante) [3996/384; 3997/385] i Gospin plač (*Puna tuge majka staše*) [4017/405].

Nažalost, kod mnogih je izrazito opsežnih glagoljaških napjeva Dobronić zapisao samo nekoliko prvih melostihova, tako da nam nije uspio predočiti potpuni oblik svakoga pojedinog napjeva na način kako je on među pučkim pjevačima egzistirao u vrijeme nastanka zapisa. S obzirom na prirodu njegova poslanja, pretpostavljam da je i samom Dobroniću bilo važnije detektirati postojanje određenoga napjeva u određenom vremenu na određenom lokalitetu, nego li zapisati taj napjev u cijelosti. Takvom pristupu je zacijelo pridonio i nedostatak vremena, kojim je Dobronić oskudijevao na tako opsežnom pohodu, a koje mu je bilo neophodno za uhvatiti se u koštac s detaljnijim i opsežnijim melograflanjem. Moramo svakako uzeti u obzir i činjenicu da je Dobronić napjeve zapisivao temeljem neposrednoga kazivanja (neki su napjevi zapisani i tijekom njihove žive upotrebe u liturgiji), bez tehničke mogućnosti tonskoga snimanja i naknadnoga melograflanja, što je zasigurno još jedan doprinos fragmentarnom načinu zapisivanja.

Za daljnje istraživanje glagoljaškoga pjevanja u Solinu svakako je vrijedan i Dobronićev popis liturgijskih knjiga po čijim su tekstovnim predlošcima solinski pučki pjevači izvodili svoje napjeve. U fusnotama zapisa napjeva zabilježene su tako sljedeće liturgijske knjige (redom kako su spomenute u Zbirci): *Priručnik za svećenika kod oltara*, izdan u Splitu godine 1935. (uz imprimatur biskupa Kvirina Klementa Bonefačića), *Hrvatski bogoslužbenik ili Zbirka Večernja i nekih jutrenja po novom Rimskom Brevijaru: s dodatkom raznih molitava, obreda i pjesama Petra Vlašića*, izdan u Dubrovniku godine 1923., *Pištrole i evanđelja priko svega godišta Ivana Bandulavića*, izdane u Zadru godine 1857. te *Muka Gospodina Isukrsta i Matere Isukrstove Petra Kneževića*, bez naznake godine i mjesta izdavanja. Kod prve varijante napjeva *Ja se kajem*, Dobronić napominje kako se po »istoj melodiji« u Solinu na Veliki četvrtak i Veliki petak pjeva napjev *Molimo vas, o kršćani* i to prema mjesnom rukopisu.<sup>60</sup>

Iako nije vezan samo uz solinske zapise, važno je spomenuti i Dobronićev popratni Stručni izvještaj, datiran 19. veljače 1948., koji je nastao na temelju cjelokupnog melografskog pothvata na području Split – Kaštela – Trogir i naknadne analize napjeva prikupljenih u Zbirci. U njemu je Dobronić utvrdio tipologiju zapisane glazbene građe te je temeljem toga pretpostavio razvoj »dalmatinske varoške pjesme« na prostoru srednje Dalmacije. Uz to, ustvrdio je i kako su na ovoj, po njegovim riječima, »samostalno kulturno zaobljenoj muzičko-etnografskoj cjelini« koegzistentno sačuvani svi stadiji razvoja europske glazbe, od izvorišnih modalnih i strukturalnih elemenata gregorijanskoga korala do elemenata suvremene glazbe.<sup>61</sup>

Notni zapisi solinskih napjeva iz Dobronićeve Zbirke pučkih popijevaka nalaze se u Prilogu III. ovoga rada. S obzirom da je Dobronić u svojim zapisima donio samo fragmente tekstova te naznačio u kojim se liturgijskim knjigama oni nalaze u integralnom obliku, slijedio sam njegov primjer i pored notnog zapisa svakoga pojedinog napjeva naznačio u kojem se izvoru nalazi ostatak teksta. Dobronić je iznimku napravio samo kod zapisa tekstova dvaju svjetovnih napjeva (*Dobra večer Bog dâ*, *Tri su kralja idrila*) očito zbog toga što ti tekstovi nisu bili zapisani u tiskanom izdanju nego su bili dio usmene pučke predaje. Cjelovite zapise tekstova tih dvaju napjeva donosim u Prilogu IV.

57 Ovdje je riječ o Muzeju hrvatskih starina koji je tada djelovao u Klisu. Usp. S. Kovačić 2008.

58 A. Dobronić 1947.

59 U uglatim zagrada navodim brojčane oznake napjeva na način kako ih je sam Dobronić numerirao u svom rukopisu. Usp. A. Dobronić 1947.

60 A. Dobronić 1947.

61 A. Dobronić 1948.

## 6. Melografirana građa u našem vremenu

Glazbena građa, obuhvaćena zapisima spomenutih melografa i prezentirana u ovom radu, u novije je vrijeme bila predmet interesa obrađivača za razne vokalne, instrumentalne ili vokalno-instrumentalne ansamble. Na taj je način doživjela brojne harmonizacije i obrade, manje ili više uspješne, te je kao takva bila, i još uvijek jest, medijski prezentirana i afirmirana u široj glazbenoj javnosti putem raznih koncerata, smotri, festivala, radijskih i televizijskih emisija, interneta i sl. Pritom valja napomenuti kako glazbena kvaliteta spomenutih obrada u umjetničkom smislu varira od visokokvalitetnih do uistinu trivijalnih rješenja. Međutim, daljnji bi nas analitički postupci takvih pojava odveli daleko izvan zadanih okvira ovoga rada, pa ću u nastavku ovoga poglavlja tek informativno navesti u javnosti najistaknutije primjere spomenute prakse.

### 6.1. Bersini zapisi

Napjev *Ovdje j' jedna vila* obradio je godine 1990. klap-ski skladatelj, melograf i voditelj Ljubo Stipišić. Njegovu je obradu na XIV. festivalu dalmatinskih klapa u Omišu godine 1990. izvela Klapa Dalmati iz Zagreba, a objavljena je i u *Zborniku dalmatinskih klapskih pjesama III.* godine 1992.<sup>62</sup>

Stipišić je prema Bersinim zapisima obradio i napjev *Sridu stabal u dubravi* koji je godinama izvodila Klapa Oktet DC, a na XIV. festivalu dalmatinskih klapa u Omišu i Klapa Dalmati iz Zagreba. Pjesma je postala dio standardnoga repertoara dalmatinskih klapa, a objavljena je i u *Zborniku dalmatinskih klapskih pjesama III.* godine 1992.<sup>63</sup> Više je puta snimljena i objavljena na brojnim nosačima zvuka raznih klapskih skupina, od kojih izdvajam; nosač zvuka *Antologija 1965. – 1995.* Klape Oktet DC – Vranjic iz godine 1995. u izdanju BeSTMUSICA (CD – 603),<sup>64</sup> nosač zvuka *Cambi* Klape Cambi – Kaštel Kambelovac iz godine

2000., u izdanju Sound and Visiona,<sup>65</sup> nosač zvuka *Spomeni se jedno vrime...* Klape Trogir iz godine 2005. u izdanju Aquarius Recordsa (CD – 3859890769309)<sup>66</sup> te nosač zvuka *Zlatna kolekcija* Klape Trogir iz godine 2008. u izdanju Croatia Recordsa (CD – 5730767).<sup>67</sup> Naslov napjeva *Sridu stabal u dubravi* naziv je i smotre dalmatinskih klapa u Tugarima, na kojoj se izvode većinom pučki napjevi.

Napjev *Oj, more duboko* zasigurno je najrašireniji i najviše prihvaćen napjev iz Bersine Zbirke te je kao takav doživio mnoge obrade od kojih je najpoznatija ona hrvatskoga skladatelja Jakova Gotovca, nastala 1930. (bez oznake opusa) za muški zbor, koja se često može čuti i u izvedbi nekih dalmatinskih klapa.<sup>68</sup> Isti je autor melodiju ovog napjeva uvrstio i u trio koračnice pod nazivom *Naš Jadran* iz godine 1931. (bez oznake opusa), koju je za puhački orkestar instrumentirao Ivan Muhvić,<sup>69</sup> a koja je u toj varijanti i danas prisutna na repertoaru mnogih hrvatskih, poglavito dalmatinskih, amaterskih puhačkih orkestarara.<sup>70</sup> U novije vrijeme ovaj je napjev godine 2010. za potrebe Klape Solin obradio Tonći Čičerić, a isti je te godine snimljen i na DVD nosaču zvuka i slike *Deset godina Klape Solin.*<sup>71</sup> Napjev je u popularno-glazbenom aranžmanu Gorana Mačužića snimio pjevač zabavne glazbe Mate Mišo Kovač na svom albumu *Al je ljubav bolest teška* iz godine 1996. u izdanju Croatia Recordsa.<sup>72</sup> Napjev *Oj, more duboko* doživio je i svoju jazz inačicu na albumu *Krijanca* splitskog jazz sastava Black Coffee iz godine 2003., u izdanju Croatia Recordsa i Tonike. Upravo je obrada ovoga napjeva članovima spomenutog sastava priskrbila diskografsku nagradu Porin za najbolju jazz izvedbu.<sup>73</sup> U Solinu je godine 2004. pokrenuta smotra dalmatinskih klapa koja nosi naziv *Oj, more duboko.*<sup>74</sup>

Napjev *Jedno jutro prije zore* iz Bersine Zbirke obradio je godine 2010. Tonći Čičerić za potrebe Klape Solin.<sup>75</sup>

62 N. Buble 1992, str. 390-392.

63 N. Buble 1992, str. 504-506.

64 Autorova fonoteka.

65 Isto.

66 Isto.

67 Isto.

68 A. Tomašek 2003a, str. 299.

69 A. Tomašek 2003a, str. 282; A. Tomašek 2003b, str. 41.

70 Notni arhiv Gradske glazbe Zvonimir Solin, sig. PK-042

71 Autorov arhiv.

72 Podatak preuzet s mrežne stranice www.crorec.hr (21. travnja 2012.).

73 Autorova fonoteka.

74 Na prvoj smotri *Oj, more duboko* u Solinu godine 2004., u neposrednom mi je razgovoru pok. Ljubo Stipišić (1938. – 2011.), utemeljitelj ove smotre, napomenuo kako mu je inspiracija za naziv solinske klapske smotre bio upravo Bersin solinski zapis ovoga napjeva.

75 Autorov arhiv.

## 6.2. Zaninovićevi zapisi

Prema zapisima Antonina Zaninovića iz godine 1938. solinsku je kolendu godine 1999. obradio dubrovački klapski skladatelj, melograf i voditelj Krešimir Magdić.<sup>76</sup> Tu su obradu izvodile brojne dalmatinske klape, a Klapa Petrada iz Zagreba snimila ju je na nosaču zvuka *Došli smo Van Kolendati 2* iz 2007., glazbenih producenata Joška Čalete i Jurice Boškovića, u izdanju Aquarius Recordsa (CD 184 – 07).<sup>77</sup> Zaninovićev zapis božićne pjesme *Kad se Isus obrezova* obradio je Tonći Čićerić godine 2010. za potrebe Klape Solin, a uvrštena je i u situ solinskih kalendarskih i božićnih napjeva za muški zbor istog autora.<sup>78</sup>

## 6.3. Dobronićevi zapisi

Od napjeva koje nalazimo među zapisima Antuna Dobronića najviše je obrada doživio napjev *Ja se kajem*, koji je godine 2002. za potrebe Klape Solin obradio splitski klapski skladatelj, melograf i voditelj Duško Tambača.<sup>79</sup> Iste je napjev godine 2009. prema Dobronićevim zapisima za potrebe Muškog folklornog zbora Kulturno-umjetničkog društva Salona iz Solina obradio Tonći Čićerić i uvrstio u svoju situ solinskih korizmenih napjeva za muški zbor pod nazivom *Dajen Van novu zapovid!*<sup>80</sup> Iste je autor po Dobronićevom fragmentarnom jednoglasnom zapisu božićnog himna *Isuse, svih Spasitelju* rekonstruirao taj napjev i uvrstio ga u svoju situ solinskih kalendarskih i božićnih napjeva koju je izvodio Mješoviti folklorni zbor Kulturno-umjetničkog društva Salona iz Solina, a koja je snimljena uživo za DVD nosač zvuka i slike *Na dobro Van došlo Porojenje* iz 2008., glazbenih producenata Tonča Čićerića i Damira Dade Marušića, u izdanju KUD-a Salona – Solin.<sup>81</sup> Dio te suite objavljen je na nosaču zvuka *Da sam vila i da imam krila* iz godine 2009., glazbenih urednika Joška Čalete i Vidoslava Bagura, u izdanju Kulturno-umjetničkog društva Metković iz Metkovića (SFNNMP03 – 09).<sup>82</sup>

## 7. Zaključak

Pohodi i zapisi spomenute četvorice hrvatskih melografa i etnomuzikologa, vrlo su važni u kontekstu sveukupnoga znanstvenog pristupa solinskoj glazbenoj kulturi. Iako fundus od ukupno 31 zapisanoga napjeva, od čega je 18 svjetovne i 13 crkvene provenijencije, nije opsežan, zbog svoje raznolikosti i vremenskoga prostora koji omeđuje, a koji se proteže na pola stoljeća, zasigurno može pružiti kvalitetan uvid u spontanu glazbenu praksu solinskoga stanovništva u prvoj polovini 20. stoljeća.

Svi su spomenuti istraživači imali sličan pristup materiji, od izbora kazivača do načina melografitiranja melodijske linije i tekstova napjeva, a neki su od njih ukazali i na pojedine specifičnosti u pučkom glazbenom izrazu, kao i na ulogu tih napjeva u narodnim običajima. Iako se detaljnijim uvidom daju primijetiti i neki nedostaci u njihovim postupcima, pogotovo kod metodologije istraživačkoga rada, njihovu bi djelatnost s današnjega gledišta bilo pogrešno promatrati samo kroz taj teorijski kontekst. Ta istraživanja danas zasigurno imaju šire značenje, jer kao dragocjen izvor temeljne glazbene građe (ali i brojnih popratnih činjenica i informacija) u okvirima suvremenih istraživanja mogu pružiti širu kulturološku sliku o glazbenoj praksi jedne društvene zajednice u određenim društvenim i povijesnim uvjetima.

Ovaj je rad nastao s namjerom da u prvom redu na jednom mjestu okupi predmetnu građu i na taj način omogući sustavni uvid svim zainteresiranim istraživačima za daljnja znanstvena promišljanja. S obzirom da su mnogi od ovih napjeva odavno iščeznuli iz žive prakse, a neki su u puku i potpuno zaboravljeni, objavljivanje njihovih zapisa u sklopu ovoga rada može dati novi poticaj njihovoj znanstvenoj valorizaciji, ali i proširuje mogućnost njihove druge egzistencije. Neki od njih su, uz određene obrađivačke intervencije, već bivali koncertno prezentirani te su tako našli svoje mjesto na repertoarima dalmatinskih klapa i drugih organiziranih pjevačkih skupina ili ansambala sa sličnim glazbenim interesima.

76 K. Magdić 2008.

77 Autorova fonoteka.

78 Autorov arhiv.

79 Arhiv Klape Solin.

80 Autorov arhiv.

81 Isto.

82 Autorova fonoteka.

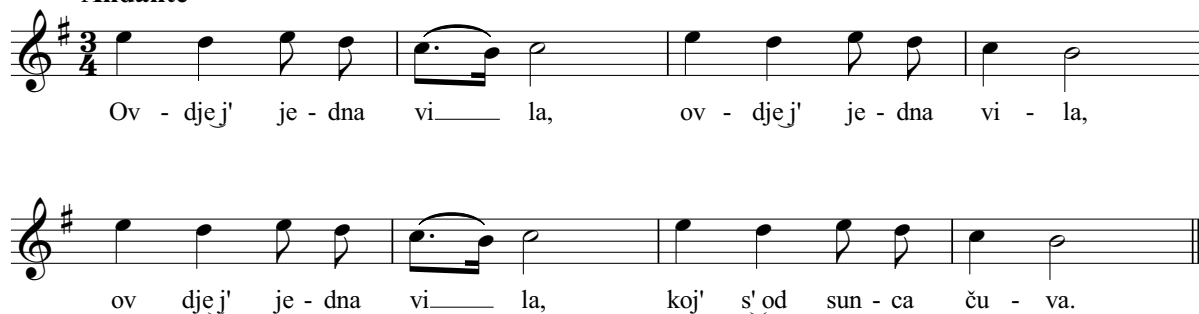


## PRILOG 1.

## Notni zapisi iz Zbirke Vladoja Berse

## 80. Ovdje j' jedna vila

Andante



Ov - dje j' je - dna vi - la, ov - dje j' je - dna vi - la,  
 ov dje j' je - dna vi - la, koj' s' od sun - ca ču - va.

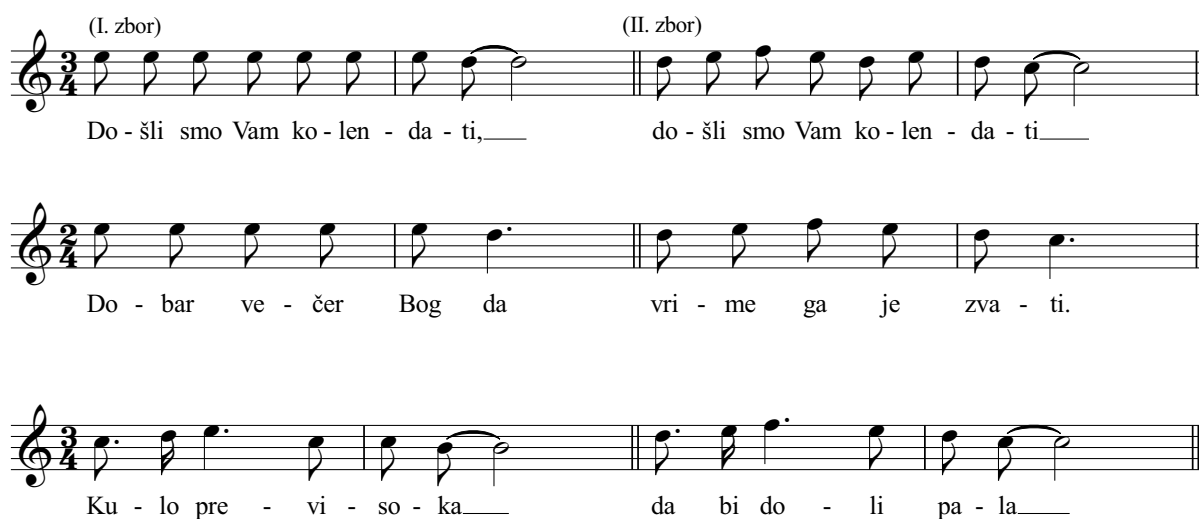
## 81. Jeo popo sira

Allegretto



Je - o po - po si - si - si - ra, za - bo - li ga ku - ku -  
 ku - tnji zu - bac od si - ra, zo vi - te mi ber - be - ra, dok - to - ra, dok - to - ra!

## 117. Došli smo Vam kolendati



(I. zbor) Do - šli smo Vam ko - len - da - ti, (II. zbor) do - šli smo Vam ko - len - da - ti  
 Do - bar ve - čer Bog da vri - me ga je zva - ti.  
 Ku - lo pre - vi - so - ka da bi do - li pa - la

149. *Gospodine pomiluj*

Go - spo - di - ne \_\_\_\_\_ po \_\_\_\_\_ mi - luj.

Go - spo - di - ne \_\_\_\_\_ po \_\_\_\_\_ mi - luj.

Detailed description: This block contains two staves of musical notation for the hymn 'Gospodine pomiluj'. Both staves are in treble clef with a 7/8 time signature. The melody is written on a single line with a soprano staff. The lyrics are written below the notes, with horizontal lines indicating the duration of each syllable. The first staff has lyrics 'Go - spo - di - ne \_\_\_\_\_ po \_\_\_\_\_ mi - luj.' and the second staff has 'Go - spo - di - ne \_\_\_\_\_ po \_\_\_\_\_ mi - luj.'

150. *I na zemlji mir ljudem*

I na ze - mlji mir lju - dem do - bre \_\_\_\_\_ vo \_\_\_\_\_ lje.

Detailed description: This block contains a single staff of musical notation for the hymn 'I na zemlji mir ljudem'. It is in treble clef with a 4/4 time signature. The melody is written on a single line with a soprano staff. The lyrics are written below the notes, with horizontal lines indicating the duration of each syllable. The lyrics are 'I na ze - mlji mir lju - dem do - bre \_\_\_\_\_ vo \_\_\_\_\_ lje.'

206. *Sunce, mīsec, sjajne zvizde*

**Andante**

Sun - ce, mi - sec sjaj \_\_\_\_\_ ne zvi - zde za me - ne su mr - kla  
noć, kad ne vi - đim, ža \_\_\_\_\_ lo - stni - ca, dra - ga mo - ga k me - ni doć.

Detailed description: This block contains two staves of musical notation for the hymn 'Sunce, mīsec, sjajne zvizde'. It is in treble clef with a 6/8 time signature. The tempo is marked 'Andante'. The melody is written on a single line with a soprano staff. The lyrics are written below the notes, with horizontal lines indicating the duration of each syllable. The lyrics are 'Sun - ce, mi - sec sjaj \_\_\_\_\_ ne zvi - zde za me - ne su mr - kla' on the first staff and 'noć, kad ne vi - đim, ža \_\_\_\_\_ lo - stni - ca, dra - ga mo - ga k me - ni doć.' on the second staff.

207. *Šetnju šeta lipa Mare*

**Andantino**

Še - tnju še - ta li - pa Ma - re, še - tnju še - ta li - pa \_\_\_\_\_ Ma - re.

Detailed description: This block contains a single staff of musical notation for the hymn 'Šetnju šeta lipa Mare'. It is in treble clef with a 6/8 time signature. The tempo is marked 'Andantino'. The melody is written on a single line with a soprano staff. The lyrics are written below the notes, with horizontal lines indicating the duration of each syllable. The lyrics are 'Še - tnju še - ta li - pa Ma - re, še - tnju še - ta li - pa \_\_\_\_\_ Ma - re.'

302. *Sridu stabal u dubravi*

**Andante**

Sri - du sta - bal u du - bra \_\_\_\_\_ vi pi - sat o - ću i - me tvo - je.

Detailed description: This block contains a single staff of musical notation for the hymn 'Sridu stabal u dubravi'. It is in treble clef with a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Andante'. The melody is written on a single line with a soprano staff. The lyrics are written below the notes, with horizontal lines indicating the duration of each syllable. The lyrics are 'Sri - du sta - bal u du - bra \_\_\_\_\_ vi pi - sat o - ću i - me tvo - je.'

## Andante

## 303. Zar ćeš draga

Musical score for '303. Zar ćeš draga' in G major, 3/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The tempo is marked 'Andante'. The score consists of two lines of music.

Zar ćeš, dra - ga, pred ol - ta - rom dru - gom ru - ku  
 pru - ži - ti; mi - la mo - ja, dru - gom ru - ku pru - ži - ti?

## Allegretto

## 356. Jedno jutro prije zore

Musical score for '356. Jedno jutro prije zore' in G major, 9/8 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The tempo is marked 'Allegretto'. The score consists of two lines of music.

Je - dno ju - tro pri - je zo - re kad sam ov - da pro - la - zi - o,  
 ja po - gle - dam u pro - zo - re, bi - li dra - gu ja vi - di - o.

## Andante

## 413. Oj, more duboko

Musical score for '413. Oj, more duboko' in G major, 2/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The tempo is marked 'Andante'. The score consists of three lines of music.

Oj, mo - re du - bo - ko, sva mo - ja ra - do - sti, po  
 te - bi me - ni plo - vi cvit mo - je ra - do - sti,  
*piu lento*  
 cvit mo - je ra - do - sti, cvit mo - je ra - do - sti.

## 414. Tri sam ljeta za tobom hodio

## Andante

Musical score for '414. Tri sam ljeta za tobom hodio' in G major, 3/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. The tempo is marked 'Andante'. The score consists of one line of music.

Tri sam lje - ta za to - bom ho di - o, u ve - se - lju dne - ve pro - ho di - o.



415. *Tiho je more*

**Andante**

Musical notation for 'Tiho je more' in 6/8 time, key of B-flat major. The melody is written on a single staff with lyrics underneath.

Ti - ho je mo - re ka - no raj, ka - no raj, ti - ho je mo - re ka - no raj.

416. *Vozila se po moru galija*

**Allegretto**

Musical notation for 'Vozila se po moru galija' in 2/4 time, key of C major. The melody is written on two staves with lyrics underneath.

Vo - zi - la se po mo - ru ga - li - ja, vo - zi - la se  
po mo - ru ga - li - ja - ja, vo - zi - la se po mo - ru ga - li - ja - ja.

417. *Jesi li se Mar' udrila*

**Allegretto**

Musical notation for 'Jesi li se Mar' udrila' in 6/8 time, key of B-flat major. The melody is written on a single staff with lyrics underneath.

Je - si li se Mar' u - dri - la, je - si li se Mar' u - dri - la?

*Dodatak: Neću pasa rad majčina glasa*

**Andante**

Musical notation for 'Dodatak: Neću pasa rad majčina glasa' in 2/4 time, key of G major. The melody is written on a single staff with lyrics underneath.

Ne - ću pa - sa rad maj - či - na gla - sa, a mah - ra - me ra - di mo - je dra - ge.

## PRILOG 2.

## Tekstovi napjeva iz Zbirke Vladoja Berse

**80. Ovdje j' jedna vila**

Ovdje j' jedna vila, koj' s' od sunca čuva  
kada vatru loži kroz rešeto puva.  
Bila i rumena, kako no pršura,  
taka i visoka, kako no loščura.

*(istim se napjevom pjeva)*

Vilo dvi jabuke, što t' je majka dala,  
bi li jednu, vilo, meni darovala?  
Maši se u njidra, dade mu jabuku,  
a on njojzi prsten na desnicu ruku.

**81. Jeo popo sira**

Jeo popo si-si-sira  
zaboli ga ku-ku-kutnji zubac od sira.  
zovite mi berbera, doktora, doktora.

Dok je doktor stiga,  
a popu se diga  
(popu) kočijaš  
ne zna pope očenaš  
očenaš na pamet.

**117. Došli smo vam kolendati**

Došli smo vam kolendati  
i s vami se veseliti.  
S ovim dancim od Božića  
na dobro vam Božić doša!  
Evo trupa kolendara  
s karocam od Mostara.  
S strane puta nismo zašli,  
uprav smo vam kući došli.  
Razdri smo par obuće  
za pozdravit vaše kuće.  
Razbili smo violine  
za uzaći uz skaline.  
A ti, Ane, ne bud' lina,  
podigni se sa komina

i donesi bocun vina;  
nemoj vodna, nego cila,  
neka nam je družba mirna.

Ne čin'te nas ovdje stati  
prid poštenim vašim vratim,  
jer nas bura, kiša mlati.

*(nastavak po drugom napjevu)*

Dobra večer Bog da;  
vrime ih je zvati  
i svim, koj' s' u kući  
razgovore dati.

Dobra večer Bog da;  
vrime ga je zvati  
i našemuri  
razgovore dati.

*(dok su dosad pjevali naizmjenice razdijeljeni u dva zbora,  
dalje pjevaju svi skupa)*

Kulo previsoka,  
da bi doli pala!  
Mladost, kâ je u tebi,  
da bi mi dopala.

*(zatim se kaže bez pjevanja)*

Ćeri udavâ, sinove ženio!  
Bog te pomaga sa svih strana,  
najviše s nebesa!  
Tri ti vrila priko kuće vrila;  
jedan vina, drugi mlika,  
treći Božjeg mira!  
Amen!

**149. Gospodine pomiluj**

Gospodine pomiluj.

### 150. I na zelji mir ljudem

I na zemlji mir ljudem dobre volje.

### 206. Sunce, misec, sjajne zvizde

Sunce, misec, sjajne zvizde,  
za mene su mrkla noć;  
kad ne vidim, žalostnica,  
draga moga k meni doć.

Evo zvoni sat deveti  
dugo noći u zimi,  
ah pristupi i tegoću  
s moga srдца ti snimi.

Ako mi se ne ukažeš  
prije sanki, mili moj,  
ne ću zaspat ni do zore,  
odletit će moj pokoj.

### 207. Šetnju šeta lipa Mare

Šetnju šeta lipa Mare  
kraj bunara vode hladne.  
Nad bunar se nadzirala  
pa je ribu ugledala.  
Ona plete tanke mriže,  
pak ji baca na dno vode.

### 302. Sridu stabal u dubravi

Sridu stabal u dubravi  
pisat oću ime moje,  
sve nezgode od ljubavi,  
sve nebrojne suze moje,  
koje no sam prolivao  
sve rad tebe, vilo moja.  
Pa što vridi, da sve blago  
kamenjem se meni broji,  
kad najljepše moje drago  
u tuđim se rukam goji.  
Poći oću i otić' ću  
u iztočna mista blaga,  
ali srdce vazda bit će  
blizu tebe, moja draga.

### 303. Zar ćeš, draga

Zar ćeš, draga, pred oltarom  
drugom ruku pružiti?  
Al' ne misli, da do groba  
za tobom ću tužiti?

A kad čuješ, da zazvone,  
pusti suze nek(a) rone,  
tvoje suze na mom grobu,  
bit će duši mojoj liek.

### 356. Jedno jutro prije zore

Jedno jutro prije zore,  
kad sam ovda prolazio,  
ja pogledam u prozore,  
bi li dragu ja vidio.

Tu ja vidim mladu svoju,  
bilo lice umivaše,  
s istom vodom lica svoga  
cviće svoje zalivaše.

### 413. Oj more duboko

Oj more duboko,  
sve moja radosti,  
po tebi meni plovi  
cvit moje radosti.

Ne mogu od mila  
u more gledati;  
mornare hoću pitati  
za moga dragoga.

Vi mladi mornari,  
za pravo kažite;  
oh kuda je otišo  
moj dragi suđeni.

- »On k moru pošo je,  
da robu kupuje,  
i skoro će se vratit  
u mili zavičaj.«

**414. Tri sam ljeta za tobom hodio**

Tri sam ljeta za tobom hodio,  
u veselju dneve prohodio;  
a sad su me stigle teške muke,  
jer me tvoje već ne grle ruke.

**415. Tiho je more**

Tiho je more kano raj,  
po njem se vozi Niko mlad;  
na Nik' je tanka košulja,  
tankim je vezom vezena,  
mletačkom iglom šivena.  
Niku su braća pitala:  
»Odklen ti, Niko, košulja?«  
- Rodila vila sinčića,  
mene je zvala za kuma.  
Nisam joj ima što dati,  
dô sam joj prsten djamanat,  
u kom je sunce i oblak,  
a ona meni košulju.

**416. Vozila se po moru galija**

Vozila se po moru galija, (ja)  
u njoj sjedi okovan delija. (ja)  
»Što me gledaš s penđera djevojko?« (ti)  
- Ne gledam, da bi te ljubila, (ja)  
već te gledam, da te nešto pitam.« (ja)  
S čim ti svoje sokolove gojiš? (ti)  
»Biser sipam, sokolove pitam.« (ja)  
- S čim ti svoje sokolove vežeš? (ti)  
»Kose režem, sokolove vežem.« (ja)

**417. Jesi li se Mar' udrila**

Jesi li se Mar' udrila?  
(daljni tekst zapisivač nije mogao naći)

**Dodatak: Neću pasa rad majčina glasa**

Neću pasa rad majčina glasa,  
a mehrame radi moje drage.

Tri sam ljeta za tobom hodio,  
u veselju dneve provodio!

A sad su me stigle teške muke,  
jer me tvoje već ne grle ruke.

(Izporedi variantu pod br. 414. Tu je Bersa izpustio samo prvu kiticu teksta. B.Š.)



PRILOG 3.

Notni zapisi iz Zbirke Antuna Dobronića

3906/294. *Dobra večer Bog dâ*

Do - bra ve - čer Bog da \_\_\_\_\_ vri - me ga je zva - ti

Kazivač: Kajo Podrug  
Datum: 14.XII.1947.

3940/328. *Tri su kralja idrila*

Tri su kra - lja i - dri - la, da b'I - su - sa vi - di - la

Kazivač: Lovre Katić  
Datum: 14.XII.1947.  
Pjeva se na dan Vodokršća uz blagoslov kuća

3996/384. *Ja se kajem*

Ja se ka - jem Bo - že mi - li od sva - ko - ga gri - ha mo - ga

Zapis nepouzdan, iz pjevanja puka za vrijeme crkvenog obreda  
Datum: 7.XII.1947.  
Daljnji tekst u Priručniku za svećenika kod oltara, Split 1935, str. 51.

3997/385. *Ja se kajem (2)*

Ja se ka - jem Bo - že mi - li od sva - ko - ga gri - ja svo - ga

Po pjevanju puka za vrijeme bogoslužja  
Datum: 14.XII.1947.  
Nastavak teksta vidi: O. Petar Vlašić, Hrvatski bogoslužbenik, Dubrovnik 1923, str. 454.

4017/405. *Puna tuge Majka staše*

Pu - na tu - ge Maj - ka sta \_\_\_\_\_ še, po - kraj kri - ža ter \_\_\_\_\_ pla - ka \_\_\_\_\_ še

Kazivač: Lovre Katić  
Datum: 14.XII.1947.  
Pjeva se u Velikom tjednu, nastavak vidi u Vlašićevu Bogoslužbeniku

4018/406. *Kralju komu svaka žive*

Kazivač: Lovre Katić

Datum: 14.XII.1947.

Pjeva se na pogrebu, nastavak vidi u Vlačićevu Bogoslužbeniku

4020/408. *Slava ti i hvala*

Kazivač: Lovre Katić

Datum: 14.XII.1947.

Pjeva se na Cvjetnicu, nastavak vidi u: Ivan Bandulavić, Pištrole i Evanđelja..., Zadar 1857, str. 73.

4021/409. *Muka Gospodina našega Isukrsta*

Kazivač: Lovre Katić

Datum: 14.XII.1947.

Pjeva se u Velikom tjednu, nastavak vidi u: Petar Knežević, Muka Gospodina Isukrsta i Matere Isukrstove

4022/410. *Budi hvaljeno po sve vrime*

Zapisano nepouzđano za vrijeme obreda

Datum: 14.XII.1947.

Pjeva se na završetku svake mjesne službe Božje

4056/444. *Oca svemogućega (iz Vjervovanja)*

Kazivač: Kajo Podrug

Datum: 14.XII.1947.

Daljnji tekst iz Virovanja

4057/445. *I na zemlji mir ljudem (iz Slave)*

I na ze - mlji mir lju - dem do-bre vo - lje. Hva - li - mo te - be.

Bla - go - sli - va - mo - te - be. Hva - le uz - da - je - mo te - bi,

ra - di ve - li - ke sla - ve tvo - je.

Kazivač: Kajo Podrug  
Datum: 14.XII.1947.  
Daljnji tekst iz Slave

4058/446. *Isuse svih Spasitelju*

I - su - se svih Spa - si - te - lju - kog - ra - vna sla - vi O - če - voj -

pri - je po - stan - ka svje - tlo - sti - ro - di - telj vi - šnji po - ro - di

Kazivač: Lovre Katić  
Datum: 14.XII.1947.  
Pjeva se kao himna na božićnoj jutrenjoj, daljnji tekst u Vlašićevu Bogoslužbeniku, str. 47.

4061/449. *Štenje knjige blaženoga Pavla*

Šte - nje knji - ge bla - že - no - ga Pa - vla - a - po - sto - la

Fi - li - pja - ni - ma

Kazivač: Lovre Katić  
Datum: 14.XII.1947.  
Pjeva se u Adventu i Korizmi, daljnji tekst u: Ivan Bandulavić, Pištrole i Evandelja...

## PRILOG 4.

## Tekstovi napjeva iz Zbirke Antuna Dobronića

**Dobra večer Bog da [3960/294]**

Dobra večer Bog da,  
vrime ga je zvati.  
O, ti Mate, (domaćin) poštovani,  
među ljudim odabrani,  
tebe fale ljudi stari,  
da ti jesi čovik pravi,  
među ljudim odabrani.  
O, ti, Mare, (domaćica) ne bud lina,  
ustani se sa komina  
i donesi bocun vina,  
neka nam je družba mirna,  
jer je nami vino drago  
i uz vino štogod mlado.  
Mi nećemo u torbicu,  
nego štogod na tavicu,  
oli litru, oli grošić,  
na dobro vam doša Božić.  
Po Božiću sveti Stipan,  
po Stipanu sveti Ivan,  
po Ivanu Mlado lito,  
Mlado lito stanovito,  
rodilo vam vino, žito,  
a najviše karagača,  
neka vam je puna bačva.

**Tri su kralja idrila [3940/328]**

Tri su kralja idrila,  
da s' Isusa vidila.  
Mnoge gore projdoše  
dok Isusa najdoše,  
ter mu fale dadoše,  
svetom divon Marijon.



## Literatura

- V. Bersa 1944 Vladoje Bersa, *Zbirka narodnih popievaka (iz Dalmacije)*, Zagreb 1944.
- J. Bezić 1981 Jerko Bezić, *Stilovi folklorne glazbe u Jugoslaviji*, Zvuk 3, Sarajevo 1981.
- J. Bratulić 2004 Josip Bratulić, *Alberto Fortis i njegov Put po Dalmaciji*, u: Alberto Fortis, *Put po Dalmaciji*, Split 2004, IX-XXVIII.
- N. Buble 1992 Nikola Buble, *Zbornik dalmatinskih klapskih pjesama, III*, Omiš 1992.
- T. Čičerić 2010 Tonči Čičerić, *Sprovodni napjev solinske Bratovštine*, Tusculum 3, Solin 2010, 147-165.
- M. Deanović 1973 Mirko Deanović, *Popis radova Antonina Zaninovića*, Filologija, 7, Zagreb 1973, 61-67.
- A. Dobronić 1947 Antun Dobronić, *Zbirka pučkih popijevaka Split – Kaštela – Trogir*, 1947 (rukopis).
- A. Dobronić 1948 Antun Dobronić, *Stručni izvještaj o muzičkom folkloru u prostoru Split – Kaštela – Trogir (sakupljenom na terenu i mjesecu decembru godine 1947. – za Etnografski muzej u Zagrebu)*, 1948 (rukopis).
- A. Duplančić 2009 Arsen Duplančić, *Solinska narodna nošnja na starim grafikama i crtežima*, Solin 2009.
- A. Fortis 2004 Alberto Fortis, *Put po Dalmaciji*, Split 2004.
- D. Franković 1983 Dubravka Franković, *Ludvik Kuba – Pjesme iz Dalmacije – prikaz rukopisa*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena 49, Zagreb 1983, 215-244.
- M. Grgić 1996 Miljenko Grgić, *Dr. Julije Bajamonti, glazbenik*, Splitski polihistor Julije Bajamonti, Split 1996, 87-116.
- B. Gušić 1975 Branimir Gušić, *Dr. Antonin Zaninović O.P.*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena 46, Zagreb 1975, 549-550.
- M. Jankov 2012 Mirko Jankov, *Stara solinska misa*, Tusculum 5, Solin 2012, 177-203.
- K. Kovačević 1984 Krešimir Kovačević (urednik), *Antun Dobronić*, Leksikon Jugoslavenske muzike, I, Zagreb 1984, 196-199.
- S. Kovačić 2008 Slavko Kovačić, *Don Lovre Katić*, Hrvatski biografski leksikon, VII, Zagreb 2008.
- L. Kuba 1893 Ludvik Kuba, *Písně Dalmatské*, Slovanstvo ve svých zpěvech X, Prag 1893, 5-128.
- L. Kuba 1898 Ludvik Kuba, *Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena III, Zagreb 1898, 1-16, 167-168.
- L. Kuba 1899 Ludvik Kuba, *Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena IV, Zagreb 1899, 1-33, 161-168.
- F. K. Kuhač 1878 Franjo K. Kuhač, *Južno-slovenske narodne popievke, I*, Zagreb 1878.

- F. K. Kuhač 1879 Franjo K. Kuhač, *Južno-slovenske narodne popievke, II*, Zagreb 1879.
- F. K. Kuhač 1880 Franjo K. Kuhač, *Južno-slovenske narodne popievke, III*, Zagreb 1880.
- F. K. Kuhač 1881 Franjo K. Kuhač, *Južno-slovenske narodne popievke, IV*, Zagreb 1881.
- F. K. Kuhač 1892 Franjo K. Kuhač, *Glasba*, Dalmacija. Iz djela Austro-Ugarska Monarhija opisana i ilustrovana, Split 1892, 183.
- F. K. Kuhač 1941 Franjo Kuhač, *Južno-slovenske narodne popievke, V*, Zagreb 1941.
- K. Magdić 2008 Krešimir Magdić, *Pisme o' vrimena*, Zagreb 2008.
- M. Matijević – M. Domazet 2006 Marko Matijević – Mladen Domazet, *Pjevački zborovi i glazbena društva*, Solinska svakodnevica u osvjet novoga doba, Solin 2006, 173-176.
- I. Pederin 2004 Ivan Pederin, *Dalmacija u djelu Die Österreichisch-Ungarische Monarchie in Wort und Bild*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 46, Zadar 2004, 395-424.
- J. Ravlić 1964 Jakša Ravlić, *Opokušaju sabiranja narodnih pjesama i melodija g. 1819. u Dalmaciji*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena 42, Zagreb, 1964, 301-308.
- J. A. Soldo 1991 Josip Ante Soldo, *Trojica iz početka hrvatske muzikologije*, *Arti musices* 22, br. 1, Zagreb 1991, 41-60.
- B. Širola 1937 Božidar Širola, *Bersini pjevači pučkih popjevaka iz Dalmacije*, *Ljetopis JAZU* 49, Zagreb 1937, 199-201.
- B. Širola 1944 Božidar Širola, *Pogovor urednika*, u: Vladoje Bersa, *Zbirka narodnih popjevaka iz Dalmacije*, Zagreb 1944, 411-412.
- A. Tomašek 2003a Andrija Tomašek, *Djela Jakova Gotovca*, Jakov Gotovac, Zagreb 2003, 275-317.
- A. Tomašek 2003b Andrija Tomašek, *Porod od timine*, Jakov Gotovac, Zagreb 2003, 19-42.
- J. Vince-Pallua 1996 Jelka Vince-Pallua, *Julije Bajamonti – etnograf, etnolog?*, *Splitski polihistor Julije Bajamonti*, Split 1996, 220-229.
- B. Vojnović-Traživuk 2006 Branka Vojnović-Traživuk, *Dalmatinska narodna umjetnost u Austro-Ugarskoj Monarhiji početkom 20. stoljeća*, *Studia ethnologica Croatica* 18, br. 1, Zagreb 2006, 281-298.
- C. Yriarte 1999 Charles Yriarte, *Istra i Dalmacija*, Zagreb 1999.
- A. Zaninović 1916 Antonin Zaninović, *Nekoliko božićnih napjeva iz Dalmacije*, *Sveta Cecilija* 10, br. 1, Zagreb 1916, 4-12.
- A. Zaninović 1938 Antonin Zaninović, *Nekoliko kolenda iz Dalmacije*, *Solin*, *Sveta Cecilija* 32, br. 6, Zagreb 1938, 182-183.

Tonći Čićerić

### **Traditional Singing of Solin as the Subject of Melographical Interests in the Former Half of the 20th Century**

Key words: Solin, Vladoje Bersa, Božidar Širola, Antonin Zaninović, Antun Dobronić, melographical activities, vocal folk music, folk singing

Interests in researching the Dalmatian folk culture appeared as early as in the 18th century, periodically to have manifested itself in several researches where, mostly foreign researchers of various profiles, visited our lands, finding there forms of daily life and folk traditions previously unknown to them. Some of such researchers visited Solin as well, there to have recorded certain phenomena characteristic for the then local life. The records testifying such visits often contain some musical details as well, most often related to spontaneous music practices of the local population or foreigners who visited Solin for various reasons.

The earliest significant researches focused exclusively to studying music practices of the Solin population were performed in the early 20th century. In 1906 Vladoje Bersa visited Solin and, working with local tellers, recorded a significant number of chants that existed in the then local daily life. His records were confirmed, during his visitations to Solin in 1937, also by Božidar Širola, reviewer and editor of the Bersa's monumental *Zbirka narodnih popievaka iz Dalmacije* (Collection of Dalmatian Folk Chants) that included the recordings he made in Solin.

In 1938, the Dominican, Antonin Zaninović, in the liturgical music magazine *Sveta Cecilija* (St. Cecilia) published recordings of carols and another Christmas song of Solin. Besides the Zaninović's music recordings of the songs, of importance are also his descriptions of traditional customs accompanied by such chants, as well as the list of folk singers of Solin who participated his researchers as tellers.

In 1947, Antun Dobronić, deployed by the Ethnographical Museum of Zagreb, visited a wider area of Split and recorded local folk chants. In December of the same year, he visited Solin and recorded a significant number of liturgical folk chants. His recordings are very much important for further studies of the Glagolitic singing traditions in Solin, because besides the chants they also present a list of liturgical books that provided sources of such chants.

The above named researchers' works make valuable contribution to the knowledge of the traditional culture of Solin, especially the musical one, and most certainly make a significant source for further researches.